

Центральноукраїнський національний технічний університет

Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної
справи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
_____ А. Кириченко

“ ___ ” _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА»

Спеціальність 208 Агроінженерія

Освітньо-професійна програма Агроінженерія

Факультет Агротехнічний

2023-2024 навчальний рік

Розробник: Запірченко Людмила Дмитрівна, доцент, к.е.н., доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

Протокол від “31”серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

_____ В. Зайченко

Декан факультету _____ Н. Шалімова

©ЦНТУ, 2023 рік

©ЦНТУ, Запірченко Л.Д., 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»	Спеціальної (фахової) підготовки	
Загальна кількість годин: – 90	Спеціальності: 208 «Агроінженерія» Освітня програма: Агроінженерія	Рік підготовки: 2023-2024-й	
		Курс 3	
		Семестр 6	
		Лекції	
		14 год. 2 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4.4	Освітній ступінь: <i>бакалавр</i>	Практичні, семінарські 14 год. 2 год.	
		Лабораторні - -	
		Самостійна робота 62 год. 86 год	
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю: екзамен	
		14 год. 2 год.	
		62 год. 86 год	

Мова навчання українська

2. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета: отримання студентами теоретичних знань з основоположних економічних категорій, формування у них логіки економічного мислення й економічної культури, розуміння сутності підприємницького середовища, набуття системи знань і практичних умінь з управління підприємством, формування і розвиток управлінського мислення та професійно-важливих якостей, що необхідні в аграрній галузі.

Даний освітній компонент використовується для формування наступних компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 6. Знання і розуміння предметної області, а також розуміння професії.

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

фахові компетентності (ФК):

ФК 12. Здатність аналізувати та систематизувати науково-технічну інформацію для організації матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва.

ФК 14. Здатність здійснювати економічне обґрунтування доцільності застосування технологій та технічних засобів в агропромисловому виробництві, інженерно-технічних заходів з підтримання машинно-тракторного парку, фермської та іншої сільськогосподарської техніки в працездатному стані.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 6. Формулювати нові ідеї та концепції розвитку агропромислового виробництва.

ПРН 10. Демонструвати повагу до етичних принципів, своєю поведінкою впроваджувати етичні норми взаємовідносин в колективі, які сприяють досягненню виробничої мети. Проявляти самостійність і відповідальність у роботі.

ПРН 23. Аналізувати ринок продукції та сільськогосподарської техніки. Складати бізнес-плани виробництва сільськогосподарської продукції. Виконувати економічне обґрунтування технологічних процесів, технологій, матеріально-технічного забезпечення аграрного виробництва. Застосовувати методи управління проектами виробництва продукції рослинництва та тваринництва.

ПРН 24. Організувати виробничий процес підрозділів з технічного забезпечення агропромислових виробництв

Завдання:

- оволодіння базовими економічними поняттями та категоріями;
- вивчення сутності, основних понять і категорій економіки, підприємництва, бізнесу та менеджменту;
- навчити основам організації, планування та управління сільськогосподарським підприємством;
- формування аналітичних навичок та вмінь щодо прийняття управлінських рішень.
- навчити вмінню використовувати економічні можливості сільськогосподарського виробництва, які сприяли б найбільш успішному

вирішенню продовольчої проблеми;

- навчити правильному використанню економічного мислення, адаптованого до вимог ринкової економіки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- теоретико-методологічні основи аграрної економіки України та особливості її розвитку;

- законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність АПК;

- організацію підприємницької діяльності в аграрному секторі;

- сутність ефективного використання ресурсів аграрних підприємств;

- основи ефективного вирощування основних сільськогосподарських культур;

- особливості кредитування та державної підтримки аграрних підприємств;

- основи менеджменту та маркетингу в аграрних підприємств.

вміти:

- аналізувати основні показники розвитку економіки України та її аграрної галузі;

- організувати раціональне використання ресурсів для ефективного виробництва сільськогосподарської продукції;

- визначати необхідність інновацій та напрямки інтенсифікації виробництва;

- складати технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур,

визначати потребу в робочій силі і засобах виробництва;

- здійснювати економічну оцінку організаційно-технологічних прийомів вирощування сільськогосподарських культур;

- розраховувати основні економічні результати господарської діяльності аграрних підприємств;

- аналізувати маркетингове середовище та складати бізнес-план.

3. Програма навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 1. Економічні основи вивчення ресурсів аграрних підприємств

Тема 1. Теоретичні основи економіки.

Економіка підприємства як наука. Методологічні та методичні засади дослідження курсу. Особливості сільського господарства як галузі суспільного виробництва

Тема 2. Земельні ресурси та їх використання.

Земельний фонд України. Державний земельний кадастр. Земельний кодекс України. Ефективність використання земельних ресурсів

Тема 3. Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата.

Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства. Продуктивність праці: поняття і види. Поняття, види і методи мотивації праці. Оплата праці персоналу підприємства

Тема 4. Капітал підприємства.

Основний капітал підприємства, його склад і структура. Амортизація основних засобів підприємства. Показники руху, відтворення, забезпеченості та

ефективності використання основного капіталу підприємства. Економічна суть, склад та ефективність використання оборотного капіталу

Змістовий модуль 2. Виробнича діяльність аграрного підприємства та її ефективність.

Тема 5. Витрати виробництва й собівартість продукції.

Класифікація витрат на виробництво продукції. Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції. Шляхи зниження собівартості сільськогосподарської продукції.

Тема 6. Економічні результати та ефективність діяльності підприємства.

Економічні результати діяльності підприємства. Сутність і методи визначення рентабельності виробництва. Поняття і сутність ефективності.

Тема 7. Економіка галузей рослинництва та тваринництва.

Технічні культури та їх економічне значення. Економіка виробництва овочів. Теоретичні основи організації виробництва в тваринництві.

4. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1 Економіка та ресурси аграрного підприємства												
Тема 1. Теоретичні основи економіки. Особливості с.-г. виробництва.	11	2	2			7	11					11
Тема 2. Земельні ресурси та їх використання	12	2	2			8	12					12
Тема 3. Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата	12	2	2			8	12		2			10
Тема 4. Капітал підприємства	12	2	2			8	12					12
Разом за змістовим модулем 1	47	8	8			31	47		2			45
Змістовий модуль 2 Виробнича діяльність аграрного підприємства та її ефективність												
Тема 5. Витрати виробництва й собівартість продукції	14	2	2			10	14					14
Тема 6. Економічні результати та ефективність діяльності	14	2	2			10	14					14

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 7. Економіка галузей рослинництва і тваринництва	15	2	2			11	15	2				13
Разом за змістовим модулем 2	43	6	6			31	43	2				41
Всього годин	90	14	14			62	90	2	2			86

5. Теми практичних занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість, год.	
		ден.	заоч.
1	Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни. Підприємство як суб'єкт господарювання	2	
2	Тема 2. Використання земельних угідь. Земельний кадастр .	2	
3	Тема 3. Забезпеченість агропідприємств персоналом та оплата праці працівників аграрних підприємств	2	2
4	Тема 4. Капітал підприємства	2	
5	Тема 5. Суть собівартості продукції і характеристика її видів. Послідовність і методи визначення собівартості с.-г продукції.	2	
6	Тема 6. Результати діяльності та економічна ефективність діяльності	2	
7	Тема 7. Економіка галузей рослинництва та тваринництва	2	
	Разом	14	2

6. Самостійна робота.

№ з/п	Назва теми та план	Кількість, год.	
		ден.	заоч.
1	2	3	4
1	Тема 1. Теоретичні основи економіки Економіка підприємства як наука Методологічні та методичні засади дослідження курсу Особливості сільського господарства як галузі суспільного виробництва	7	11
2	Тема 2. Земельні ресурси та їх використання Земельний фонд України Державний земельний кадастр Земельний кодекс України Ефективність використання земельних ресурсів	8	12
3	Тема 3. Трудові ресурси, продуктивність праці та її оплата Поняття, класифікація і структура персоналу підприємства Продуктивність праці: поняття і види Поняття, види і методи мотивації праці Оплата праці персоналу підприємства	8	10
4	Тема 4. Капітал підприємства Основний капітал підприємства, його склад і структура Амортизація основних засобів підприємства Показники руху, відтворення, забезпеченості та ефективності використання основного капіталу підприємства	8	12

1	2	3	4
	Економічна суть, склад та ефективність використання оборотного капіталу		
5	Тема 5. Витрати виробництва й собівартість продукції Класифікація витрат на виробництво продукції Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції Шляхи зниження собівартості сільськогосподарської продукції	10	14
6	Тема 6. Результати діяльності та економічна ефективність виробництва Економічні результати діяльності підприємства Сутність і методи визначення рентабельності виробництва Поняття і сутність ефективності	10	14
7	Тема 7. Економіка виробництва зерна Економічне і соціальне значення зернового виробництва Розвиток і розміщення виробництва зерна Економічна ефективність зерна та напрями її підвищення Формування ринку зерна в Україні	11	13
	Разом	62	86

7. Індивідуальні завдання.

1. Предмет і метод курсу «Економіка та організація аграрного виробництва».
2. Завдання курсу «Економіка та організація аграрного виробництва».
3. Розвиток аграрного виробництва в сучасних умовах.
4. Форми власності і господарювання на селі.
5. Поняття аграрного підприємства.
6. Роль і умови ефективної роботи аграрного підприємства в сучасній економіці.
7. Складові ланки сільськогосподарських підприємств та їх взаємодія.
8. Види сільськогосподарських підприємств.
9. Характеристика об'єднань сільськогосподарських підприємств.
10. Організаційно-економічні та правові основи створення сільськогосподарських підприємств.
11. Організаційно-економічні основи функціонування сільськогосподарських підприємств.
12. Поняття і зміст підприємництва.
13. Підприємницьке середовище, функції та модель підприємництва.
14. Способи і методи вибору напрямків підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах.
15. Система планування в сільськогосподарських підприємствах, його принципи та методи.
16. Стратегічне і перспективне планування розвитку аграрного підприємства.
17. Бізнес - планування розвитку аграрного підприємства.
18. Методика складання технологічних карт та оперативних планів.
19. Спеціалізація сільськогосподарських підприємств.

20. Принципи раціонального поєднання галузей.
21. Розміри сільськогосподарських підприємств та методика їх визначення.
22. Агропромислове комбінунання сільськогосподарських підприємств.
23. Характеристика земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств.
24. Організація раціонального використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств.
25. Розміщення сівозмін, багаторічних насаджень та господарських об'єктів.
26. Характеристика засобів виробництва сільськогосподарських підприємств і організація використання машинно-тракторного парку.
27. Організація технічного обслуговування і зберігання техніки.
28. Матеріально - технічне постачання і агросервісне обслуговування аграрних підприємств та їх організація.
29. Трудові ресурси аграрних підприємств і їх класифікація.
30. Забезпечення аграрних підприємств трудовими ресурсами і визначення потреби в найманій робочій силі.
31. Принципи і форми організації трудових колективів в рослинництві.
32. Сутність та організація нормування праці в сільськогосподарських підприємствах.
33. Методи нормування праці та способи вивчення робочих процесів в рослинництві.
34. Мотивація праці робітників у сільськогосподарському виробництві.
35. Оплата праці працівників сільськогосподарських підприємств.
36. Особливості оплати праці в рослинництві.
37. Поняття оренди та її види.
38. Особливості організації орендних відносин в рослинництві.
39. Економічні взаємовідносини орендодавця і орендаря.
40. Методика розрахунку орендної плати за засоби виробництва та землю.
41. Організація виробничих процесів в рослинницьких галузях.
42. Організація рільництва.
43. Організація кормовиробництва.
44. Організація овочівництва, садівництва та інших галузей.
45. Зміст і форми фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств.
46. Концентрація виробництва і розміри сільськогосподарських підприємств.
47. Інтеграція та міжгосподарська кооперація.
48. Економічна сутність та функції податків.
49. Особливості оподаткування аграрних підприємств.
50. Екологічне управління як складова загальної системи управління.
51. Управління якістю продукції.

8. Методи навчання.

- аудиторні заняття (лекції, практичні заняття, консультації), самостійна робота студентів;
- практичний метод (практичні заняття);

- наочний метод (метод демонстрацій);
- відеометод у поєднанні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, веборієнтовані тощо);
- пояснювально-ілюстративний метод (лекція-презентація).
- самостійна робота (вивчення термінів, виконання індивідуальних завдань, виготовлення препаратів, робота з літературою, самонавчання)

9. Критерії та засоби оцінювання.

Поточне оцінювання, виконання практичних робіт, написання рефератів, підсумкове тестування.

Семестровий контроль здійснюється за підсумковим тестуванням. Завершальний контроль здійснюється шляхом складання **екзамену**.

Критерії оцінки іспиту:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- всебічно, глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою,
- використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання, але при рішенні допускає значну кількість помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач вищої освіти, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувач вищої освіти у, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувач вищої освіти у, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення.

1. Запірченко Л.Д. Економіка та організація аграрного виробництва. Конспект лекцій для студентів освітнього рівня «бакалавр» денної та заочної форм навчання/ Кропивницький, Центральноукраїнський національний технічний університет, 2023 - 210 с.

2. Запірченко Л.Д. Економіка та організація аграрного виробництва. Методичні вказівки для проведення практичних занять та самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання./ - Кропивницький, Центральноукраїнський національний технічний університет, 2023. – 85 с.

Е-курс: <https://moodle.kntu.kr.ua/course/view.php?id=1554>

11. Рекомендована література.

Основна.

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: [підручник] / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 779 с.

2. Економіка і організація агропромислових формувань: Навч. посіб. / С.І. Демяненко, М.Й. Хорунжий, О.Г. Боброва, П.В. Коваль; За заг. Ред. С.І. Демяненка. – К.: КНЕУ, 2006. -304 с.

3. Економіка і підприємництво, менеджмент: [навчальний посібник-практикум] / О.Ю. Єрмаков, Т.І. Балановська, Т. А. Гуцул, О.П. Гоголя. – Київ: Компринт, 2014. – 360 с

4. Організація і планування сільськогосподарського виробництва. Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації. М.М. Ільчук, Л.Я. Зрібняк та ін. за ред. М.М. Ільчука, Л.Я. Зрібняка. К.: 2008. – 757с.

Допоміжна.

1. Азізов С.П. Організація аграрного виробництва і бізнесу: підручник / С.П. Азізов, П.К. Канінський; За ред. Азізова С.П. – К.: Четверта хвиля, 2013. - 624 с.. Методичні положення та норми продуктивності і витрати палива на обробіток ґрунту / В.С. Пивовар, Є.М. Нурдін, М.Ф. Кисляченко та ін. – К.: НДІ «Укראгропромпродуктивність», 2010. – 584 с.

2. Березівський П.С., Михалюк Н.І.. Організація виробництва в аграрних формуваннях. / За ред. П.С. Березівського.- К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.

3. Дем'яненко С.І. Менеджмент аграрних підприємств. – К.: КНЕУ, 2005.

4. Організація виробництва і підприємницької діяльності в аграрних формуваннях: Навчальний посібник для студентів агрономічних спеціальностей вищих аграрних закладів освіти I-IV рівнів акредитації. П.С. Березівський, Ю.Е. Губені, Н.І. Михалюк / За ред. П.С. Березівського. - Львів: «Українські технології», 2002.- 536 с.

5. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: Навч. Посібн. 4-те вид. – К.: Каравела, 2015. 352 с.

6. Топалов А.Д., Скоробагатько С.В., Ільяшенко В.А. Організація виробництва в підприємствах АПК. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
7. Шкільов О.В, Балан О.Д, Ткачук В.А. Практикум з організації підприємницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - К.: Четверта хвиля. – 2012. – 216 с.

12. Інформаційні ресурси.

1. www.ukrstat.gov.ua (Інтернет-сайт Державної служби статистики України).
2. www.rada.gov.ua (Інтернет-сайт Верховної Ради України).
3. <https://agro.me.gov.ua/ua> (Інформаційно-аналітичний портал АПК України)
4. <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-sotsialnoi-politiki-ukraini>(Інтернет-сайт Міністерства соціальної політики України).
5. www.fpsu.org.ua (Інтернет-сайт Федерації професійних спілок України).
6. www.fru.net.ua (Інтернет-сайт Федерації роботодавців України).
7. www.nspp.gov.ua (Інтернет-сайт Національної служби посередництва і примирення).
8. www.uapp.kiev.ua (Інтернет-сайт Українського науково-дослідного інституту «Украгропромпродуктивність»).
9. <http://lir.lg.ua> (Інтернет-сайт Державної установи «Науково-дослідний інститут соціально-трудова відносин»).
10. Офіційна й оперативна інформація підприємств АПК.